

Oponentský posudek na disertační práci paní Elišky TOMALOVÉ

„Kulturní dimenze francouzské zahraniční politiky 1990-2010.“

Předložená obsáhlá disertační práce paní Elišky Tomalové je zaměřena na problematiku zahraniční kulturní politiky, především na francouzskou zahraniční kulturní politiku. Úvodem bych poznamenal a podtrhl zejména to, že tato problematika je poměrně nová, resp. málo probádaná, včetně Francie. Celkově je práce rozdělena do tří základních částí, první část je věnována kulturní dimenzi zahraniční politiky, uvádí do problematiky a její mnohazměrnosti. Druhá, nejnosenější část je analýza, resp. rozbor francouzské kulturní diplomacie, přičemž autorka neopomenula zasadit analýzu do širšího kontextu, zejména historického. Konečně třetí část práce rozebírá multilaterální dimenzi francouzské zahraniční kulturní politiky.

Zaměření práce především na francouzskou zkušenost umožňuje autorce velmi zajímavě rozkrýt málo známá pravidla a záměry politiky, která je z různých důvodů především záležitostí větších států, ale může sloužit i jako příspěvek do diskuse pro českou odbornou i širší veřejnost. Taktéž bych úvodem upozornil na publikační činnost a vědecko-profesní zaměření autorky, spolupracovnice Ústavu mezinárodních vztahů.

Jelikož můj vědecký záběr nezahrnuje přímo hlubokou znalost studia zahraniční politiky, uvedu zde několik poznámek či komentářů, ke kterým mne tato práce vedla a které by mohly sloužit jako náměty do diskuse.

První poznámka vede k rozboru literatury, resp. použité literatury a potažmo k použitému teoretickému rámci, které by bylo vhodné doplnit či rozhodně kriticky analyzovat a používat. Autorka sice krátce rozebírá Nyeovo soft power, ale příliš rychle a bez kritičtějšího rozboru. Od toho také práce nabírá příliš faktografickou povahu. Jsem si sice vědom toho, že záběr práce je velmi široký a že je kvantum informací nutných k pochopení vývoje a situace francouzské zahraniční kulturní politiky velký, nicméně by byl očekávatelný rozsáhlejší a hlavně ucelenější teoretický a metodologický rámec. V některých pasážích předložené práce zcela chybí konkrétní odkaz na literaturu, se kterou autorka operuje (např. na str. 60, když autorka uvádí, že Třetí republika vytvořila institucionální základ současného stavu, zároveň „*je ale uváděná* jako protiklad ke kulturní politice Páté republiky“) nebo autorka používá příliš nekonkrétní až normativní výrok (např. na str. 38: „Francie klade ve své zahraniční politice výjimečný důraz na kulturu“: jak se takový důraz měří – na str. 36 uvádí kvantitativní měření, je to ale srovnatelné? Není problém už v tom, že angličtina nemusí být podporovaná stejnou měrou Spojenými státy jako francouzština Francií?)

Faktograficky bohatá práce taktéž neumožňuje plně kritickou analýzu přinášených informací. Např. se z textu dozvídáme, že do oblasti zahraniční kulturní politiky zasahují různé složky exekutivy, zjm. ministerstva zahraničních věcí, kultury či školství, ale o jejich vztazích a vymezení (či nevymezení) kompetencí se již mnoho nedovíme. Autorka např. několikrát uvádí důležitost ministra J. Langa, jeho snahu zasahovat do zahraniční politiky, ale jak se to řešilo systémově? Jaké jsou obecně možnosti ministerstva kultury spolupracovat na definici zahraniční kulturní politiky? Jak se zapojují další ministerstva? Je sice pravda, že prezident republiky má zásadní slovo v oblasti zahraniční politiky, ovšem detaily řeší jiní. Premiér byl zcela vypuštěn z podkapitoly o rozhodujících orgánech, což neodpovídá francouzské situaci (nejen během období kohabitace).

Z textu vyplývá, že se autorka snažila o kvalitativní výzkum (v tomto případě rozhovory), ovšem není jasné, nakolik byla tato snaha použitelná pro konkrétní účely předložené práce: krom dvou kulturních radů (bývalý J.-M. Berthon a současný O. Jacquot), koho autorka ještě oslovila? Jaká byla použita metoda rozhovoru? Případně by bylo vhodné tyto rozhovory přiložit k práci.

Práce se zabývá především posledními dvaceti lety (1990-2010) se záběrem až do současnosti. Ovšem některé údaje jsou již zastaralé: název samotného ministerstva Zahraničních věcí je v současnosti již MAEE (tedy *ministère des Affaires étrangères et européennes*, a to od května 2007), byť se v práci také objevuje; Francouzi žijící v zahraničí dostali již možnost být vedle senátorů zastoupeni i poslanci (od změny ústavy v r. 2008, volit se poprvé budou v r. 2012 – str. 142); důkazem, že internetové zdroje nemusí být vždy neaktuálnější, může být převzetí struktury Oddělení pro kulturu a spolupráci: oddělení technické a evropské spolupráce již rok neexistuje (str. 99).

Konečně bych doporučil korekturu francouzských slov (v práci se nachází poměrně hodně překlepů, které by se měly opravit, zjm. ale ne jen v odkazech, či ve jménech, např. J.-B. Duroselle, klasickým překlepem je třeba i chyba ve jménu bývalého prezidenta F. Mitterranda) a hlavně opravu nepřiliš přesných překladů: *diplomatie d'influence* není vlivná diplomacie nýbrž diplomacie vlivu, *action extérieure* má trochu jiný význam než zahraniční činnost, kterou uvádí autorka, slovo *œuvre* v souvislosti se *Service des œuvres françaises à l'étranger* se nevztahuje na umění. V jiných případech, zjm. v tabulkách, by asi bylo vhodné uvést kompletní překlad francouzských pojmů (např. str. 129). Nepřesně autorka uvádí třeba, že Malrauxova koncepce demokratizace kultury byla decentralizací (nanejvýš to byla dekoncentrace), příliš používaný pojem bez uvádění definice je již klasicky (národní) „identita“, ale to uvádím již druhořadě, resp pro tuto práci ne tak relevantní výtku.

Konečně bych uvítal kritické přebírání diskursu aktérů. Zajímavý by byl kritičtější přístup ke zprávám, které autorka ve své práci jen prezentuje (kapitola o kritice a evaluaci, zjm. pak podkapitola o parlamentních zprávách, podkapitola k „francouzské kulturní diplomacii v mediálním prostoru“, která je navíc příliš krátká, aby mohla posloužit k podložení analýzy), či přebírá bez kritického nadhledu (dnes např. Kouchnerova reforma může již být podrobena kritice, rozhodně její pouhá prezentace s dnes již neočekávanými důsledky nestačí, str. 100).

Části o frankofonii se málo zabývají otázkou francouzské politiky v této oblasti a jsou zaměřené spíše na samotný vývoj frankofonie. Zajímavá snaha o komparace vybraných modelů kulturní diplomacie by zároveň si zasloužila být více srovnávací.

Konečně bych uvítal, kdyby se během obhajoby autorka pokusila o vysvětlení artikulace (či případně konkurence) klasické diplomacie se zahraniční kulturní politikou, což je téma, které se občas objevuje při rozboru francouzské zahraniční politiky (především v závislosti na její financování), a zaměřila se případně i na snahy privatizovat tuto politiku, resp. ji „osamostatnit“ se záměrem šetřit státní finance.

Celkově, nehledě na výše uvedené komentáře, je práce rozhodně zajímavým přínosem pro studium francouzské zahraniční kulturní politiky, obzvlášť pak tím, že se autorka snažila vcelku úspěšně pojmout velmi rozmanitou realitu a praxi.

Předložená práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 20.6.2011

Doc. Michel Perottino, PhD.